

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De contritionis veritate aureum opus Fratris Joa[n]nis
Viualdi de Monte regali. ordinis fratrum predicatoru[m]
sacre pagine professoris**

Vivaldus, Joannes Ludovicus

[Augsburg], 1518

VD16 V 1772

De decimo [et] vltimo p[re]cepto diuine legis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30734

re distingit/zo in ruine sue audacia nequius obduratur. Propterea Adam q
audaciam culpā suam voluit defendere dices. Vultis quā dedisti mihi sociā
dedit mihi de ligno z comedi. Et sic patet q in hoc humano genere quotidie
agitur: quod actū in primo parente nostri generis nō ignorat. Si autē scire ve
lis quomodis homo ad carnalia desideria labatur: lege carmina auctoris in q
cogniti que ita sequunt.

Qui cupit alteri^o spōsam: noscat adulter
Affines etiā desiderat: z montales.
Incestū scel^o simul: z cū p̄gine stuprū.
Et cupiēs marē: sodomitaq; bestia bruta.
Et q̄rēs cupit: aut etiā si sit philocaptus.
Qui delectat cogitādo lubrica: vel q̄
Se somno polluit: cauans: vel postea gaudēs.
Et placeat mltis ornat: sic gloriat
Absq; viro p̄rio: cui facit vt sic amet
Vel si ruinā p̄pedat: vel puocādo
Alteri^o spōsam cupiēs morit lubricādo.

De decimo z vltimo p̄cepto diuine legis.

Applicauit sub breuibus iuxta hūilitatis mee tenuissimū
mum sensum nouē p̄cepta diuine legis more illi^o q nō habens spicas
p̄rias colligit in agro alieno: Sic pariter ex florido prato scōp̄ doz
croz fragrātes rosaz manipulos collegi: put nostra sufficit pauperri
ma stili p̄rus. Nūc sup̄est vt decimū p̄ceptū breuē p̄stringam^o. Quod qdē de
scribit in li. Exo. xx. c. sic. Nō cupiēs rem p̄rimū tul. Sup̄ quo p̄cepto cōtra
git dubitare. Cū em homicidū sit graui^o peccatū q̄ adulteriū vel furtū: ideo
querit: Cur inter p̄cepta legi nō ponit aliquod p̄ceptū phibitū cupiēscentie
homicidij: sic ponunt p̄cepta phibitua cōcupiēscentie furti z adulteriū. Nō em
habet in decalogo: Non cōcupiēs mortem p̄rimū tul: sicut habetur: Non cō
cupiēs rem p̄rimū tul. Et itez. Nō desiderabis vxorem p̄rimū tul. Et ideo si
nō ponit p̄ceptū phibituum cupiēscentie homicidij qd est grauius peccatum:
videt q̄ incōueniēter ponant p̄cepta phibitua cupiēscentiaz adulteriū z fur
ti. Pro responsione hui^o questiōis: Nota aurea p̄ba sancti Thome in. ij. q.
cxij. ar. vj. in respōsiōe ad quartū argumētū vbi ita inq̄r. Homicidū fm se nō
est cupiēsibile: qz nō habet de se rationē alicui^o boni. Sed adulteriū habz ra
tionē boni. s. delectabilis. Furtū etiā habet rationē alicuius boni. s. vtilis. Bo
nū autē de se habet rationē cōcupiēsibile. z ideo fuit specialibz p̄ceptis phib
enda cupiēscentia adulteriū z furti: nō aut cupiēscentia homicidij. Hec Thom.
Et quibz verbis patz responsio questiōis. Sed ad pleniorē intelligētā hui^o
bonoz p̄rimū: Pro respōsiōe nota tres ratiōes q̄s habet sc̄us Tho. in opu
sculo de decē p̄ceptis. Primo diuina lex p̄ueniēter phibet cupiēscentiā oim rerū
p̄rimū: p̄pter ipsius cupiēscentie infinitatē. Nā cupiditas est insatiabilis habēs
in sequādā turpem infinitatē adq̄rendi: que est oino detestanda a sapiēte qui
debet intēdere finē aliquē: imo nullus debet incedere p̄yam infinitā: quia est
detestant. Vbi Iñdo. dicit cupiēscentiā oiz criminū esse materiā. Petr^o autē
rauenas scribit in qdam sermone. Cōcupiēscentiā aurigā malicie: seditiōis ori
ginē z foueā scandaloz. Augustin^o p̄o dicit q cupiēscentia est velut os inferni
oia deuorās. Sūt alij q dicit cupiēscentiā voraginē insatiabilē. Paulus etiā

Cupidi
tas habz
qndaz in
finitatē.

De decimo precepto

apls affirmat ꝑcupiscētiā fomētū oīm maloz. *Uñ. j. ad Tīm. vj. ca. dē sic. Rad*
dix em oīm maloz est cupiditas: quā qdā appetētes errauerūt a fide. sicut ei ar
bor a radice habet nutrimentū: sic oia pctā a ꝑcupiscētia. Iō Innocētius in lī
bello de miserā cōditiōis humane: ita inq̄: Radix oīm maloz est cupiditas.
Hec sacrilegiā cōmittit z furta: rapinas exercet z p̄das: bella gerit z homicid
dā: simoniacē vendit z em̄it: inique petit z recipit: iniuste negotiat z fenerat:
instat dolis z iminet fraudibz: dissoluit pactū z violat iuramentū: corrupit tes
timoniū z peruertit iudiciū. hec Innocen. Etia Iñ. in. ij. li. de sūmo bono. c. xlj.
ita inquit. Radix oīm maloz cupiditas est: quā qdā appetētes errauerūt a fī
de. Si succidit radix criminū nō pollulāt ceterē soboles pctoz. Dulci causa

Cupidi
tas chīm
vedidit.

cupiditatis terrene: etiā ipam fidē abnegauerūt. Cupiditas ei chīm vendidit
Nā z plerisqz tātū in rebz alienis est desiderū: vt etiā homicidū ꝑpetrare non
vereant: sicut Achab q̄ appetitū cupiditatis sue sanguinis expleuit effusione.
Sepe iniq̄ mala que cōcupiscūt assequunt: quatenus de affectu malī desiderij
forti⁹ puntāt. hec Iñ. dorus. Aug. qz in lib. de ꝑbis dñi sic ait. Que est ista au
ditas ꝑcupiscētie: cū z tpe belue habeāt modū. Tūc em̄ rapiūt qū esuriūt. Par
cunt ꝑo ꝑde cū senserint satietatē. Insatiabilis est sola auaricia diuitū: semp
rapit z nunq̄ satiat: nec deū timet: nec hoīem reueret: nec patri parcat: nec ma
trē cognoscit: nec fratrl obrēperat: nec amico fidē suat: vidu z oppm̄it: pupillū
inuadit: liberos in fuitū reuocat: restimoniū falsum ꝑfert: res mortuū occupāt
quare z q̄ faciūt nō moriunt. Que est illa aniaz insania amittere vitā: appete
re mortē: adq̄rere aux z ꝑdere celū. Hec Aug. Propterea Salomon considerat
rās appetit⁹ humani insatiabile cupiditatē: in lib. Ecclī. j. ca. inq̄. Hanc occu
pationē pessimā dedit de⁹ filijs hoīm vt occuparent in ea. Nota q̄ Salomon
dicit ꝑcupiscētiā esse occupationē pessimā ꝑ accidēs: qz nisi refrenet ꝑ imperiū
rōnis est hoī mortifera. Dicam⁹ ergo q̄ cupiditas hūant cordis est velut ignis
inextinguibilis: siue ꝑfunditas immēsurabilis. Vel abyssus abyssum inuocās
que nec sciētia: nec glia: nec honore: nec dñio: nec pecunia: nec diuitijs: nec volu
ptatibz: nec cūctis bonis fallacibz satiari pōt. Hinc Salomon Ecclī. v. c. Au
rus nō implebit pecunia: z q̄ amat diuitias fructū nō capiet ex eis. hec ibi. Et
Ecclī. v. ca. Ue q̄ plungitis domū ad domū: z agrū agro copulatis vsqz ad ter
mīnū loci. Nunq̄ habitabitis vos soli in medio terre: Et Iuuenalis in saty
riij. ait. Inreca pleno cū surgit succul⁹ ore. Crescit amor nūmī q̄ntū ipa pecu
nia crescit. Si querat: Cur deus hāc insatiabile cupiditatē inseruit in ania
rōnali: Dicit q̄ uenitēter factū est: vt hō cognosceret dignitatē suam. Est enim
mens humana tāte subtilitatis ac capacitatis vt possit recipere deū ꝑ grām in
ꝑsenti: z in futuro ꝑ glām. Hinc Aug. in. j. li. ꝑfē. ait. Tu dñe fecisti nos ve
hīre ad te z inq̄tū est cor nostrū donec req̄scaat in te. Itēz Aug ait. Fectē de⁹
rōnalē creaturā vt summū bonū intelligeret: intelligēdo amaret: amādo possi
deret: possidēdo frueret. Illud q̄ qd est min⁹ deo: hoīem implere nō pōt. Non
cōcupiscēs q̄ rem. xpm̄i tui: z sic ꝑz ꝑma rō. Scdo uenitēter in hoc ꝑcepto
ꝑhibet cōcupiscētia rez ꝑximī rōne inq̄tudinīs. Nā tal cupiditas habēdi nō
mis implicat aiām secularibz curis: z ꝑ ꝑns a spūalibz retrahit. Uñ ap̄ls. ij. ad
Tīm. ij. ca. ait. Nemo militans deo implicat se negocijs secularibz: vt ei pla
ceat cui se ꝑbauit. Profecto oīs hō naturalit appetit q̄tem: qz est valde delect
crabilis ipa q̄es. Cupiditas aut rez seculariū ꝑtinue inq̄erat hoīes: qz semp cu
ꝑidi solliciti sunt adq̄rere nō habita z habita custodire. Uñ Salomon Ecclī. v
ca. ait Saturitas diuitis nō sinit dormire eū. sup q̄ textu Hiero. in. j. li. sup eccl
elestaste dr sic. Diues ꝑo distētus dapibz z cogitatioibz in diuersa lacerat⁹ dor
mire nō valet: redūdāte crapula z incocto cibo in stomachi angustijs estuāte
hec Hiero. Propterea ꝑtras ait. Bar. vj. ca. Ubi est em̄ thesaur⁹ tuus: ibi est

Cupidi
tas impli
cat anim
secularibz
curis.

et cor tuū. Sup h̄ p̄bo diuus Hiero. in. j. li. i. explanatiōe sup Dat. d̄t sic. Hoc
 nō solū de pecunia: s̄z et de cūct̄ passioib; sentiedū est. Gulosi de? v̄ter est Ibi
 ḡ habet cor: vbi est thesaurus: luxuriosi thesaurus epule sunt: lasciuī ludicra:
 amatoris libido: huic seruit vnusq; q; q; vincit. Hec Hiero. Pr̄ ergo ex dictis
 rō sc̄da. Tertio pueniēter phibet a dño cōcupiscētia rez seculariū: qz tal' cu/
 piditas necat charitatē del; z p̄ximī. Nā fm Aug. Quāto magis habet q̄s de
 charitate: tāto habet minus de cupiditate: z ecōuerso. Sic ergo nemo p̄poret
 duob; dñis futre: ita nemo p̄t deo futre z māmone. vt d̄r Dat. vj. ca. Sup
 q̄ textu Hieron. in explanatiōe sup Dat. li. j. d̄t sic. Dāmōna fmone syriaco
 diuitie nūcupant. Nō poretis deo futre z māmone: audiat hoc auarus: audiat
 at q̄ censeat vocabulo ch̄itano: nō posse se simul diuitijs ch̄ozq; seruire. Et tamē
 nō dixit q̄ habet diuitias: sed q̄ seruit diuitijs. Quā em diuitiaz suus est: diuit/
 rias custodit vt suus. Quā aut futuris excussit iugū: distribuit eas vt dñs. hec
 Hiero. Est etiā talis cupiditas p̄tra charitatē p̄ximī: qz nō p̄mittit facere ele
 mosynas pauperib; ch̄i. z p̄ eā labit homo ad multa mala. Quā Paulus. j. ad multipl̄
 Tim. vj. ca. afr. Qui volūt diuites fieri incidūt in tērationē z in laqueū dia/
 boli z desideria multa inuicta z nociua que mergūt hoies in interitū z p̄ditio
 nē. hec Pau. Nota fm Tho. in cōmento aureo sup hoc textu q̄ p̄fecto hois p̄si
 stit vt cor el' p̄gregetur in vnū: qz q̄nto aliqd est magis vnū: tāto est deo simi/
 lius q̄ est vere vnus. S̄z p̄tra hoc patit ille q̄ querit diuitias: qz cor el' trahitur
 ad diuersa inuicta z nociua que mergūt hoies in interitū p̄sentis vite: qz ple/
 runq; sunt causa mortis corporal̄s. Et etiā mergūt hoies in perditionē eterne
 damnationis. Unde Sap. v. ca. Quid nobis p̄fuit supbia: aut qd diuitiaz ia
 ctantia cōculit nobis: trāstierūt omīa illa tanq; vmbra z tanq; nūctus p̄curren/
 z tanq; nauis q̄ p̄trāstie fluctuantē aquā cut' cū p̄terierit nō est vestigiū iueni/
 re: ergo noli cōcupiscere rem p̄ximī tui. Nota q̄ talis cōcupiscētia rez p̄t ef
 se p̄ctm mortale tripl̄ci modo. Primo qn cōcupiscit res tēporalis: vt habeat
 quocūq; modo siue p̄ furtū: siue per rapinā vel per fraudē z hmōi. Hinc Iuue
 nalis in satyra. xij. afr.
 Unde habeas querit nemo: sed oportet habere.
 Hoc mōstrant vetule: pueris poscētib; affem.
 Hoc discūt omēs ante alpha z beta puella.
 Sc̄do cupiditas d̄r p̄ctm mortale qn ad malū finē ordnat. sic cū q̄s cupit
 scit t̄palia: vt possit fornicari: ludere: z ceteras leuitates exercere. Tertio d̄r
 cupiscētia mortalis qn q̄s est parat' facere p̄tra mādāta dei anteq; bona t̄pa
 lia amittere. Vel qn recusat subuenire indigētī in extrema necessitate. Talis
 em videt ponere vltimū finē suū in terrenis: qz tā inordinate cupiscit ac dilē/
 git t̄palia: Et sic intelligit illd̄ Dat. xix. c. vbi ait vitas. Amē dico vob; qz di
 ues difficile intrabit in regnū celoz. Qd̄ verbū intelligit de eo q̄ ponit finē su/
 um in diuitijs. Vel exponit fm Hiero. in explanatiōe sup Dat. lib. iij. sic. Nō
 dixit Iesus. Impossibile est diuites intrare in regnū celoz: s̄z difficile: vbi dif
 ficile ponit: nō impossibilitas p̄dicit: sed raritas demonstrat. Hec Hiero. Et
 idcirco Eccl. x. ca. d̄r. Avaro nihil est scelesti'. h̄ d̄r: qz diuitie p̄stāt fomētū oib;
 vicijs. Etā Dare? Tulli'. in. j. li. de officijs inq̄r. Nihil em tā angusti animi
 tāq; parul q̄ amare diuitias: nihil honest' magnificētusq; q̄ pecuniā p̄tēnē/
 re. hec Tulli'. Et sic patz q̄ nō debes cupiscere rē p̄ximī tui. Ut aut plentō/
 rē intelligētā hui' p̄cepti p̄seq; valeas: p̄sidera versus seq̄ntes.
 Quā cupit alteri' rem in damnū p̄ximī tui.
 Si p̄ vim raproz: p̄ occultū fur malus extat.
 Si p̄ auariciā cupiat dicet auarus.
 In rapiēdo male: vel fallere quēq; paratus.

Cupidi
 tas necat
 charitatē

Cupidi
 tas agit
 multiplex

Auari
 tas tra
 hit cor ad
 diuersa

Cōcupi
 scētia p̄
 esse pecca
 tū mortā
 le tripl̄-

De peccato

Hinc cuples cōtra: mādata cetera frāglt.

Demū mādatū: nec rē cuples alienā.

Hec igit sunt q̄ occurrerūt p̄ aliq̄li explanatōe decē p̄ceptoz̄ diuine legis.

Hūc p̄o trāseamus ad tractādū sub breuibz̄ de septē pctis mortalibz̄.

De septē peccatis mortalibz̄. Et p̄mo ostēdit q̄ pctā spūalia sunt maioris culpe peccatis carnalibz̄.

Septem
virtutes
frānt se
pctē pctis

Peccata
spūalia s̄
grauiora
corpā libz̄

Peccata
carnalia
s̄ maxie
execrabili-
lia.

Supbia
est pctm̄
subtile.

Quid est
supbia.

Septē vicia capitalia tam in genere q̄ in specie sunt pa-
rtiter rememorāda ac discutēda: q̄ cōtra singula vicia singule virtu-
tes opponunt: vt inq̄t Fīdo. in. ij. li. de sum. bo. c. xxxvij. Ideo aduer-
sus impet^o vicioz̄ cōtrarijs virtutibz̄ pugnandū est. Principaliū autē
septē vicioz̄ regina z̄ mater supbia est: inq̄t Fīdo^o ibidē. Cui opponit hūll-
tas: auaricie largitas: luxuria cordis mūdicia: frācūdie paciētia: inuidie chari-
tas: gule abstinētia: acidie vigilātia. Et q̄ teste Leone papa vniuersa vicia p̄
cōtinentiā destruunt. Ideo quicqd̄ auaricia sitit: quicqd̄ supbia ambit: q̄cqd̄
luxuria cōcupiscit. hūll^o virtutis soliditate supet. Est q̄ cōsiderandū fm̄ Tho.
in. j. ij. q. lxxij. ar. v. q̄ pctā spūalia sunt maioris culpe q̄ pctā carnalia. s. gula z̄
luxuria. q̄ nō est sic intelligendū q̄si q̄dlibet pctm̄ spūale sit maioris culpe q̄ll
bet pctō carnali. Sed q̄ cōsiderata hac sola differētia spūalitatē z̄ carnalita-
tis grauiora sunt ceteris partibz̄ triplici rōne. Primo ex parte subiecti: q̄ pctā
spūalia pertinet ad spūm: cui^o est cōuertit ad deū z̄ ab eo auertit. Pctā vero car-
nalia cōsummant in delectatiōe carnalis appetitus ad quē p̄ncipaliter perti-
net ad bonū corpale cōuertit. Et ideo pctm̄ carnale inq̄tū hmōi plus habet de
cōuersione. Propter q̄d etiā est maioris adhesionis. s. pctm̄ spūale habet plus
de auersione: ex qua p̄cedit rō culpe. Scda rō sumit ex parte ei^o in quē peccat.
Nā pctm̄ carnale inq̄tū hmōi est in corpus ppriū q̄d est minus diligendū fm̄
ordinē charitatis q̄ deus z̄ primus in q̄s peccat per pctā spūalia. Tertia ratio
sumit ex parte moriū: q̄ q̄nto est graui^o impulsuū ad peccandū: tanto hō ml-
nus peccat. Pctā autē carnalia habet vehemēt^o impulsuū. i. ipam cōcupiscē-
tiā carnis nobis innatā. Ideo pctā spūalia inq̄tū hmōi sunt minoris culpe q̄
corpalia que sunt gula z̄ luxuria: que ideo dicunt pctā carnalia vel corpalia: q̄
magis cōsummant in delectatiōe carnalis appetit^o. Est quoq̄ aduertendū s. z̄
Tho. in. j. ij. q. z̄ ar. vbi supra in responsiōe ad. ij. arg. q̄ p̄bs dicit turptōrē in
cōtinentē cōcupiscēte q̄ incōtinentē ire: q̄ mīn^o p̄cipat de rōne. Et fm̄ hoc
etiā dicit in. ij. li. Erb. q̄ pctā intēperātie sunt maxime execrabilia: q̄ sunt cōtra
ca illas delectatiōes q̄ sunt cōes nobis z̄ brutis. Vñ q̄dāmodo p̄ ista pctā hō
mo brutalis reddit: z̄ inde est q̄ sicut Greg. dr: pctā carnalia sūt minoris culpe
z̄ maioris infamie. Que verba magis explanant infra vbi agit de peccato lu-
xurie. His dictis dicam^o aliqua de singulis pctis mortalibz̄.

De supbia q̄ fm̄ Gregorū est regina z̄ mater oim̄ pctōz̄.

Supbia igit est pctm̄ subtilissimū z̄ difficile ad cogno-
scendū q̄d quidē ingredit mētes hoim̄: quasi imperceptibiliter. Nam
qui putant se esse puriores a superbia sunt plerunq̄ magis ac magis
sua fraude decepti. Et ideo tam scripture sacre q̄ doctores catholici
superbiam detestantur triplici ratione. Primo quia est omnū peccatorum ori-
go z̄ p̄ncipiū. Secūdo q̄ est peccatoz̄ omnū grauissimū. Tertio: quia est o-
mnū periculosissimū. Circa primū nota fm̄ Tho. ij. ij. q. clxxij. ar. ij. q̄ super-
bia pōt cōsiderari dupl^r. Primo modo pur est quoddā spūale pctm̄: z̄ sic cōsi-
derat supbia fm̄ ppriā spēm quā hz̄ ex rōe pprii obiecti. Est autē obiectū supbie
inordinat^o appetit^o pprie excellentie. q̄ q̄dē appetit^o excellentie fm̄ Tho. vbi s. ar.
j. puenit ex eo q̄ aliq̄s p̄ volūtatē tendit sup̄ id q̄d est. Vñ Fīdo. in. x. li. etymol.